

Kaat Timmerman

over

'kinderen met aandachts- en werkhoudingsproblemen' (art. 1998)

Kaat Timmerman studeerde pedagogische wetenschappen, richting sociale pedagogiek, aan de K.U. Leuven. Momenteel is zij werkzaam in het Leuvense behandelingscentrum 'cob-Antenne 3000', op de afdeling revalidatie van kinderen met concentratiestoornissen.

Tijdens haar uiteenzetting werd het werken met Meichenbaum (werken met de beertjes) op een vlotte manier verduidelijkt.

Steeds meer horen we van faalangst, prestatiedruk, gedragsproblemen, A.D.(H).D.-syndroom, nood aan medicatie (relatine), ... bij kinderen. Vaak hebben ze te kampen met een leerhouding, een achterstand waar we vaak weinig vat op hebben. Met de zelfinstructiemethode van Meichenbaum, waarin de verbale begeleiding en de visuele ondersteuning van de vier beertjes wordt toegepast, worden kinderen hulp geboden.

We beginnen met een theoretisch omschrijving van het onderwerp.

De begrippen **werkhouding en werkhoudingsprobleem** :

werkhouding : Is het gedrag dat een kind stelt tijdens het uitvoeren van een taak. Dat gedrag kan uiterlijk zichtbaar zijn, maar dat gedrag kan zich ook afspelen op denkniveau.

werkhoudingsprobleem : Wanneer het gedrag dat het kind stelt de oorzaak is van het niet juist (kunnen) oplossen van de taak.

Om een werkhoudingsprobleem te ontdekken dienen we een behandelingsgerichte **observatie** te hanteren. De observatiegegevens kunnen we indelen in vier fasen die we zo objectief mogelijk beschrijven.

fase 1 : de fase waarin de instructie gegeven wordt.

fase 2 : de fase waarin het kind nadenkt over de oplossingsstrategie.

fase 3 : de fase waarin het kind de taak concreet uitvoert.

fase 4 : de fase waarin het kind zijn werk evalueert.

Na het verzamelen van gegevens gaan we over tot de **interpretatie** : het zoeken naar verklaringen voor het werkhoudingsprobleem.

Zijn er factoren bij het kind zelf : zoals medisch-lichamelijke, emotionele of cognitieve factoren. Ook factoren in de omgeving kunnen een rol spelen bij een werkhoudingsprobleem zoals : kenmerken van de begeleider, taakkenmerken, sociaal-emotionele factoren of sociaal-materiële factoren.

We proberen via **cognitieve gedragsmodificatie** (het cognitief functioneren van het kind beïnvloeden en veranderen) te werken aan het werkhoudingsprobleem.

Aan de basis van alles ligt **concentratie**, tevens de noodzakelijke voorwaarde voor een goede werkhouding.

We onderscheiden hierbij twee aparte groepen : concentratiemoeilijkheden (t.g.v. tijdelijke andere problemen) en concentratiestoornissen (t.g.v. een organisch letsel).

Daarnaast hebben we drie vormen van aandacht : gerichte, volgehouden en verdeelde aandacht.

Ook het **impulsief gedrag** (doen zonder denken) speelt een rol in de begeleiding van het kind.

Het **weinig analytisch werken** is een aspect waarbij tijdens de begeleiding zeer veel aandacht wordt aan besteed.

Veel kinderen hebben moeite om een taak **zelfstandig** aan te pakken en te voltooien. Vaak heeft dat met onzekerheid te maken of met een drang naar bevestiging.

Vaak is het **werktempo** te traag of te snel wat zijn gevolgen kent voor het gepresteerde werk.

Kinderen met een zwakke werkhouding hebben vaak een **onregelmatig werkpatroon**.

Die kinderen weten zelden hoe ze zichzelf kunnen evalueren of bijsturen, ze hebben **weinig of geen zelfcontrole**.

We kunnen kinderen met werkhoudingsproblemen begeleiden en we baseren ons op de zelfinstructiemethode van Meichenbaum, de **methode met de 4 beertjes**.

De basisprincipes steunen op de **cognitieve** methode, het kind leert om bewust zijn handelingen te sturen.

Een **probleemoplossing** bieden in vier fasen. (zie fasen beschreven bij het deel observatie)

Om deze fasen te ondersteunen wordt gebruik gemaakt van de "taal", we gaan het probleem **verbaliseren** :

- "Wat moet ik doen ?"
- "Hoe ga ik dat doen ?"
- "Ik doe mijn werk."
- "Ik kijk na."

We gaan deze fasen ook ondersteunen door tekeningen, we **visualiseren**.

(voorstelling van de vier beertjes)

Gedurende de aanvang en het verdere verloop gaan we daarbij zelf als **model staan**.

Alleen wanneer dit alles regelmatig herhaald wordt, kunnen we de vruchten plukken van de intensieve begeiding. De **transfer** is noodzakelijk zowel thuis als in de klas of bij elke begeleider die met het kind werkt.

In wat volgt wordt elke fase wat meer verduidelijkt en uitgediept.

We veronderstellen dat het kind al een heel aantal basishoudingen heeft. Dat is niet altijd het geval, vooral niet bij A.D.(H).D. – kinderen. Daarom is het zinvol om te starten met een **voorbereidingsfase** waaruit "beertje 1" dan geleidelijk aan zou voortvloeien.

Vorbereidingsfase

Deze fase omvat vier aspecten van een algemene werkhouding die noodzakelijk zijn om een geschikt klimaat te bekomen.

- algemene kijk- en luisterhouding
- nauwkeurigheid
- stopgedrag
- papegaaien

Fase 1

"Wat moet ik doen ?"

Dit is de fase waarin het kind de opdracht hoort of leest. Het is een heel belangrijke fase omdat elk detail, elk woord of cijfer zijn waarde heeft voor de uiteindelijke oplossing.

Een kleine onnauwkeurigheid bij het lezen, even verstrooid bij het luisteren ... kan de taak in de verkeerde richting sturen.

Het kan veel energie besparen als je bij elke opdracht natrekt of het kind wel weet wat het moet doen.

In het begin speel je zelf beertje 1, na verloop van tijd en met behulp van de visuele ondersteuning, neemt het kind die rol over.

Fase 2

"Hoe ga ik het doen ?"

In deze fase staat het kind stil bij de oplossingsmethoden, nog voor het daadwerkelijk aan de slag gaat.

Als leerkracht, ouder of begeleider kan je dit denkproces richten of bijsturen door het kind hardop zijn werkplan te laten formuleren.

Op het vlak van de schoolse kennis is dit de fase waarin het kind beroep doet op spellingregels, rekenprincipes of andere 'vaste werkplannen'. Zo leer je het kind hoe het verworven leerstof kan oproepen en toepassen.

Fase 3

"Ik doe mijn werk."

Met een logisch gestructureerd werkplan in zijn achterhoofd, kan het kind dit nu stap voor stap gaan uitvoeren.

Na een intense begeleiding in de twee vorige fasen, is nu het moment gekomen waarop het kind zelfstandig moet leren werken.

Als ouder, leerkracht of begeleider ben je gerust dat het kind weet 'wat' en 'hoe' en kan je eerder op een afstand een oogje in 't zeil houden.

Fase 4

"Ik kijk mijn werk na : wat vind ik ervan ?"

Dit is de evaluatiefase. Het kind heeft de gewoonte om zijn werk te 'laten' evalueren en niet zozeer om het zelf na te kijken.

Beertje 4 heeft eigenlijk een dubbele functie.

Eenzijds controleert hij, aan de hand van de vraagstelling en het werkplan, of de oplossing correct is.

Anderzijds is dit ook de beer die gedurende de hele taakuitvoering het kind leidt en stuurt als een 'monitor'.

In het boek "kinderen met aandachts- en werkhoudingsproblemen" van Kaat Timmerman vind je heelwat meer informatie en verduidelijkende voorbeelden van situaties bij het werken met de methode Meichenbaum. Een aanrader ...